

PROJECTE BÀSIC DE LA
NOVA /EU DE LA CASA DE LES LLENGÜES/ AL RECINT
DE CAN RICART

MIRALLES / TAGLIABUE EMBT ARQUITECTE /

FEBRER 09

**Projecte Bàsic CASA DE LES LLENGÜES
al Recinte industrial de Can Ricart.**

Febrer 2009

Miralles tagliabue. Embt

1.1. MD. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

1.1. MEMÒRIA DESCRIPTIVA

MD 1.01 Objecte del Projecte

L' objecte del projecte és la rehabilitació i ampliació de les Naus del Recinte de Can Ricart per a la seva utilització com a seu de la Casa de les Llengües, Linguamon.

MD 1.02 Agents del Projecte

-PROMOTOR

CASA DE LES LLENGÜES. LINGUAMON.

GENERALITAT DE CATALUNYA.

SR. Antoni Mir. Director

- PROJECTISTA

MIRALLES TAGLIABUE.EMBT.

Benedetta Tagliabue. Arquitecte.

- ALTRES TÈCNICS

MC2. Julio Martinez Calzón. Estructura

JHS. Proyectos de estructura y arquitectura Jesús Hierro. Estructura

PGI. David Tuset. Instal·lacions

Mar Moreno. Legalització

Construcció i Control. Marçal Roig. Amidaments i Pressupost

MONTANER MUXI. Estudi històric i crític

Josep Maria Montaner.

MD 2. INFORMACIÓ PRÈVIA

MD 2.01 ANTECEDENTS

El projecte Bàsic de La Casa de les Llengües al Recinte de Can Ricart s' ha desenvolupat les següents fases:

- Concurs per a la adequació de les naus de Can Ricart com a Museu de la Casa de les Llengües. Juliol 2007
- Presentació inicial a la Comissió de Patrimoni de la generalitat de Catalunya .Setembre 2007
- Desenvolupament del Pla Especial per a la concreció d' usos i condicions edificatòries per part de Josep Maria Montaner. Març 2008
- Enderrocs per part de 22@ de les naus i construccions previstes al planejament de l' ajuntament. Desembre 2007
- Contracte pel desenvolupament del projecte basic i executiu. Desembre 2007
- Desenvolupament del programa d' usos i espais museogràfics amb Barcelona Media. Setembre 2008.
- Aixecament de plànols de l' estat actual dels edificis que formen part de la intervenció. Abril maig 2008
- Entrega avantprojecte incorporant tots els requeriments sorgits en el procés...octubre 2008

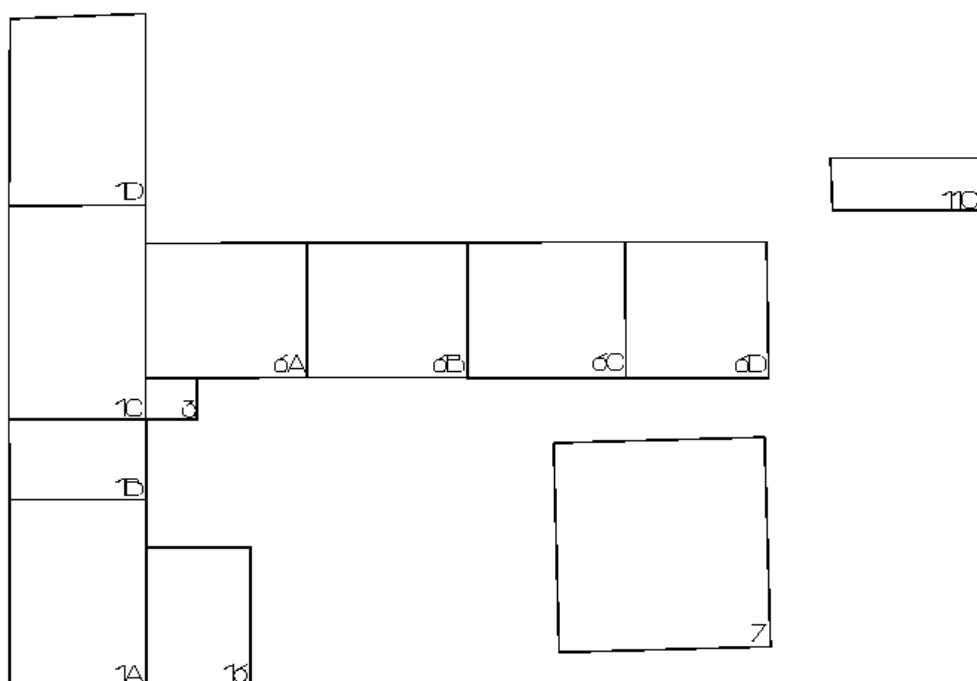
MD2.02 CONDICIONANTS I CARACTERÍSTIQUES DE L' EMPLAÇAMENT

I ENTORN FÍSIC

L' àmbit d' actuació del projecte de reforma del Recinte de Can Ricart està situat a l' interior de l' illa definida pels carrers Marroc, Espronceda, Perú i Bilbao del districte de Sant Martí dintre del pla del 22@ de Barcelona. L' accés a l' edifici es fa actualment pel Passatge del Marqués de Santa Isabel i en un futur per la creació d' un nou passatge que unirà els dos costats del carrer Bolívia. Totes les naus que formen part del projecte son accessibles com a mínim per una de les seves façanes a traves dels passatges o places que voltegen el recinte.

Situació de les naus existents.

Les Naus que formen part del projecte son de diferents èpoques i es troben en condicions diferents. En aquests moments, no disposem encara d' informació detallada de la situació dels elements estructurals i per tant, els comentaris es fan a partir de les inspeccions visuals que s' han anat fent al recinte. Hi ha alguna zona de la que no disposem encara de cap informació perquè no és possible l' accés.

Numeració de les diferents naus.

Els murs de les naus semblen, en general, estables amb algunes zones específiques en força malt estat (cantonada superior de la nau 1D i planta superior de la nau 1C). Es a les cobertes on la situació es diferent a cada una de les naus:

Les cobertes de les naus 1A, 1D i 16 son encavallades d'estructura metàl·lica estable i que s' intentarà conservar.

Les cobertes de les naus 1C i 6A van patir un incendi a l' any 2006 que va destruir totalment les encavallades de fusta. La nau 6A s' ha netejat i retirat la runa de l' incendi però a la nau 1C estan encara les restes de la coberta cremada i es perillós l' accés. L' única entrada a la planta pis de la Nau 1B és a través de la 1C i fins ara no hem tingut possibilitat d' accés.

La coberta de les naus 6C i 6D és de bigues de fusta sobre un forjat de volta ceràmic i acabat en teula ceràmica. Està en bones condicions.

La coberta de la 7 era lleugera i només s' han deixat les encavallades metaliques que la suportaven. Aquestes encavallades no tenen secció suficient per suportar la nova coberta i està previst substituir-les.

La nau 11C era un edifici entre mitgeres que després dels enderroc s' ha transformat en un edifici aïllat amb 4 façanes. L' estructura sembla estar en bones condicions, encara que hi ha alguns altells interiors afegits.

Finalment la Torre de rellotge pateix algunes esquerdes importants a la part superior de la façana que fa necessària algun tipus d' estabilització.

La superfície de l' àmbit d' actuació del projecte en planta és de 3500 m2 i al voltant de 700 m2 a nivell de soterrani a la plaça del Rellotge.

MD 2.03 COMPLIMENT DELS PARÀMETRES URBANÍSTICS

El planejament vigent en el qual s'ha de desenvolupar-se aquest projecte és:

1. MPGM per a la renovació de les zones industrials del Poblenou - Districte d'activitats 22@bcn-

En data de 25 de març de 1999, l'alcalde va aprovar per decret el document de Criteris, Objectius i Solucions Generals de Planejament. La MPGM fou aprovada inicialment pel Consell Plenari de l'Ajuntament el 22 de desembre de 1999 i provisionalment per acord de 28 d'abril de 2000.

La Subcomissió d'Urbanisme del Municipi de Barcelona l'aprovà definitivament per acord de 27 de juliol de 2000.

En relació amb els sòls qualificats de 7@ la MPGM determina: "Art. 12. Equipaments 7@. Definició

Correspon aquesta qualificació als sòls que poden ser destinats, a més dels tipus d'equipaments previstos a l'art. 212 de les NU, a equipaments relacionats amb la formació i la divulgació de les activitats @, de conformitat amb el Pla Especial que els desenvolupi."

2. Pla Especial d'Infraestructures del Poblenou, que va ser aprovat definitivament pel plenari del Consell Municipal en data 27 d'octubre de 2000.

3. Pla Especial de Reforma Interior del Sector del Parc Central, de promoció municipal, que va ser aprovat definitivament per acord del Plenari Municipal, en data 29 d'octubre de 2001.

4. Modificació del PMU (Pla de Millora Urbana) de la UA-1 del PERI del Parc Central del Poble Nou. Preservació del recinte de Can Ricart. Aprovació definitiva, novembre 2006.

5. Modificació del Pla Especial de Protecció del Patrimoni arquitectònic historicoartístic de la ciutat de Barcelona. Districte de Sant Martí. Aprovació definitiva, novembre del 2006.

A més a més, la intervenció arquitectònica a Can Ricart haurà de tenir en compte l'expedient de declaració de BCIN- Conjunt Històric de la Direcció General del Patrimoni Cultural, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, Generalitat de Catalunya, 2007.

El planejament vigent s' acaba reflectant al **Pla Especial Urbanístic per a la concreció dels usos i de les condicions edificatòries de l'equipament “Casa de les Llengües” a Can Ricart, districte 22@ Barcelona.**

MD 2.04 DADES EDIFICI EXISTENT.

Estudi de Montaner i Muxí arquitectes.

A- INTRODUCCIÓ

B- ANÀLISI HISTÒRICA

En relació als elements estructurals i constructius, i al sistema energètic del complex fabril:

- 1) Sistema fabril
- 2) Estructura i construcció
- 3) Energia i producció

En relació a la producció:

- 4) Maquinària i producció tèxtil

En relació a l'espai públic:

- 5) Espais públics

INTRODUCCIÓ

El treball de recerca es planteja com a font d'inspiració i referències, recomanacions i certeses pel projecte arquitectònic de la Casa de les Llengües d' EMBT a l'antiga fàbrica de Can Ricart

Es tracta d'un treball que es realitza en paral·lel a la redacció del projecte bàsic, al llarg de l'any 2008. Aquest treball té la intenció de reforçar una revisió crítica del projecte i aportar criteris per a intervenir en el patrimoni que es reutilitza i per a incorporar al projecte elements de la memòria de Can Ricart.

Periòdicament hi ha hagut reunions a EMBT per anar comentant i transmetent la informació, i reunions paral·leles al projecte, amb persones relacionades amb el patrimoni industrial, amb els museus de la ciència i la tècnica, i amb Can Ricart.

El treball es realitza per fases i aquest lliurament correspon a la primera fase.

Aquesta primera fase es considera acabada, pendent d'una nova fase que pot començar quan es netegin les ruïnes actualment existents a Can Ricart, que no permeten un estudi detallat del que persisteix.

En aquesta primera fase d'anàlisi història ha estat necessari delimitar uns moments d'estudi; s'ha decidit primer el període inicial de funcionament e la fàbrica de Can Ricart, és a dir, de 1853 fins a principis de 1900, període de major esplendor i que es correspon amb els edificis principals i inicials que s'han salvat i que es recuperen. A principis de 1920 Can Ricart esdevindrà poc a poc un gran parc industrial per rentabilitzar la propietat.

OBJECTIUS DEL TREBALL

Els inicis

La recerca es va organitzar inicialment a partir de deu conceptes, nivells o escales diferents per a recopilar i interpretar la memòria històrica i patrimonial relacionada amb Can Ricart.

1. Sistema fabril. L'arquitectura industrial com a sistema porta a plantejar un projecte basat en la rehabilitació, l'articulació i ampliació de diverses naus i espais públics.

2. Estructura i construcció. Recerca de tota la informació possible en relació a l'estructura i a la construcció, datant i valorant les característiques de cada un dels elements constructius de Can Ricart; com les columnes, els forjats, els paviments i les finestres.

3. Energia i producció. Èmfasi en evidenciar els processos d'obtenció d'energia i de producció del conjunt industrial per tal de no esborrar la memòria d'aquests espais del treball. Això es realitzarà amb el complement que implica haver mantingut en

el carrer Bolívia les dues naus petites dedicades a màquina de vapor i a les calderes, que passaran a formar part del futur Museu del Treball situat a la antiga fàbrica Oliva Artés.

4. Maquinària i producció tèxtil. Recuperació de la memòria i elements de la maquinaria utilitzada a l'antiga fàbrica tèxtil de Can Ricart i a les diverses empreses que s'havien instal·lat fins el 2005. Visibilització dels productes que sortien inicialment i en la darrera etapa de Can Ricart: els dissenys d'estampats, les teles produïdes, la cereria, etc.

5. Mobiliari, senyalització i arqueologia d'objectes. Inventari i valoració dels molts diversos elements de mobiliari i senyalització que encara es conserven a Can Ricart, preveient la seva conservació o inclusió en els espais arquitectònics de la Casa de les Llengües, incloent, per exemple, els ponts grues que es van instal·lar posteriorment a la funció tèxtil de Can Ricart. Això inclou tot tipus de mobiliari, rètols de senyalització i, fins i tot, graffitis.

6. Memòria obrera. Recopilació de la memòria personal del món del treball. Història dels treballadors i dels sindicats. Documentació en inventaris, enregistraments i filmacions.

7. Memòria empresarial. El món empresarial a la fàbrica de Can Ricart. La família Ricart i els teixits. La xarxa d'empreses existent abans dels desallotjaments i els enderrocs. Les marques, publicitats, fulletons i imatges de l'empresa.

8. Llenguatge. La diversitat del llenguatge en el món del treball. El llenguatge popular en el Poble Nou. Les paraules i el vocabulari a Can Ricart. El comerç com a llenguatge.

9. Espais públics. Anàlisi dels jardins històrics de Can Ricart. La fàbrica i la natura. La seva composició. Arbres, plantes i aigua. La plaça i el carrer del Marquès de Santa Isabel.

10. Registre del procés. La recerca també contemplarà el registre del procés de la transformació de Can Ricart, tenint en compte que ha existit una primera part, la lluita per l'espai urbà, reivindicant els llocs de treball i el patrimoni industrial. Això comporta recollir documentació en els arxius dels moviments veïnals, les reivindicacions i alternatives proposades per salvar Can Ricart. I tenint en compte que està començant una segona part, que va partir amb la convocatòria del concurs pel projecte de la Casa de les Llengües i que ara es situa en el moment inicial, amb el conjunt industrial convertit en una ruïna que cal començar a rescatar, netejar, consolidar, restaurar i revitalitzar amb la nova arquitectura i els nous usos. En aquest sentit es pot orientar el que aporta la recerca en la documentació per a un documental sobre la rehabilitació de Can Ricart i la construcció de la Casa de les Llengües.

1a fase: Recerca documental

La primera fase de la recerca s'ha realitzat davant els mesos de maig, juny i juliol de 2008 i s'ha centrat en els 5 temes que tenen prioritat per la seva possible influència en el projecte de La Casa de les Llengües: **sistema fabril, estructura i construcció, energia i producció tèxtil, maquinària i producció tèxtil i espais públics fins a principis del segle XX.**

Aquesta primera fase s'ha centrat en tres parts: l'anàlisi històrica, les recomanacions i la síntesi gràfica

2a fase: Estudi empíric

Per continuar amb l'assessorament del projecte bàsic de la Casa de les Llengües d'EMBT a Can Ricart, el següent pas, un cop s'hagin netejat les ruïnes del recinte fabril, amb la cura per conservar els elements patrimonials, és l'estudi cas a cas, espai per espai, element per element, la realitat del que ha quedat de Can Ricart. A més dels elements arquitectònics s'avaluarà el mobiliari, la senyalització i l'arqueologia d'objectes. Veure Annex IV.

PART I: ANÀLISI HISTÒRICA

A) En relació als elements estructurals i constructius, i al sistema energètic del complex fabril.

1. Sistema fabril. L'arquitectura industrial com a sistema porta a plantejar un projecte basat en la rehabilitació, l'articulació i ampliació de diverses naus i espais públics.

Encara que es parteix de les decisions preses sobre quina part es salva, havent-se enderrocant la resta del conjunt, es tracta de recollir el màxim d'informació històrica sobre les tipologies edificatòries que es rehabiliten amb l'objectiu de fer una intervenció que reforci aquestes característiques.

1.1) Tipologia

De tipologia mixta, amb naus d'alçada planta baixa més un pis i naus d'una sola planta, diferents a la fàbrica de més d'un pis d'alçada, va ser una opció estructural de l'època que va permetre disposar de plantes alliberades totalment dels pilars de ferro fos¹. Aquesta capacitat va permetre adaptar-se als canvis al llarg del temps, sense modificacions estructurals significatives i amb gran flexibilitat.

L'element fonamental en la nau d'una sola planta (naus 1d, 1c, 16 i 7) és la solució de la coberta, en especial l'armadura estructural que la sosté que es recolza en els murs perimetrals i que en alguns casos permet resoldre la il·luminació amb lluernari superior. Les diferents solucions, des de les realitzades amb fusta fins les de ferro o mixtes es deuen a l'evolució tecnològica de cada període².

En algunes naus d'un pis d'alçada, aquesta última planta es resol també com una nau, és a dir, sense columnes i amb armadura de coberta (nau 6a).

1.2) Evolució

Una tendència del moment en que es construeix Can Ricart, a més a més de la necessitat d'alliberar les plantes, és la possibilitat de creixement i adaptació³. Si observem en particular les naus que estudiem, la seva implantació en el solar ha permès un creixement progressiu.

Segons la informació disponible i la que interessa per aquest treball, es pot agrupar en tres períodes⁴:

1853/1855: Nau 1 (a - d)

1855: Nau 6 a

1866: Nau 6 b, 7 i la Torre del rellotge (autors)

1871/1888: Nau 6 (c- d) nau 16 i 11c.

1.3) Elements característics

Com altres fàbriques del moment, Can Ricart posseeix, entre altres, tres elements exteriors característics que defineixen la tipologia: les naus, la torre adossada a l'escala per a comunicar els dos nivells i la xemeneia⁵. En aquest cas també hi ha elements significatius, com el pont entre naus del carrer Marqués de Santa Isabel, i espais exteriors essencials com els carrers i les places.

1.4) Composició

La situació dels edificis en el solar respon a la relació de la producció amb els espais exteriors: espais lliures assolellats per al blanqueig de les peces que s'havien d'estampar i necessitat de llum interior en les naus per a la resta del procés productiu. Aquesta distribució es resol amb un recinte perfectament modulat:

- En la distribució de les naus i en la relació entre espais lliures i construïts.
- En les obertures de façanes amb un ritme d'un arc de mig punt.

1.5) Neoclassicisme i eclecticisme: dos parts ben diferenciades.

El conjunt dels edificis històrics de Can Ricart té un especial interès, ja que és un reflex de l'estat de l'arquitectura catalana a mitjans del segle XIX. De tota manera és clau entendre que hi ha dues fases ben diferenciades: la intervenció inicial de Josep Oriol i Bernadet, dins de l'herència tardana del neoclassicisme, i les ampliacions repetitives de Josep Fontseré i Mestres, ja dins de l'eclecticisme de la segona meitat del segle XIX.

¹ CORREDOR MATHEOS, J i MONTANER, J.M., *Arquitectura industrial a Catalunya; del 1732 al 1929*. Caixa de Barcelona, 1984. (pàg 30)

² Ídem 1 (Pág. 32)

³ Ídem 1

⁴ TATJER, Mercè, URBIOLA, Marta, CLARÓS, Salvador, ROCA, Joan, del GRUP DE PATRIMONI INDUSTRIAL DEL FÒRUM DE LA RIBERA DEL BESÒS. Estudi patrimonial del recinte industrial de Can Ricart, Barcelona 2007.

⁵ Ídem 1

En conjunt, Can Ricart no respon, com d'altres fàbriques com Ca l'Aranyó, a la tipologia típica de fàbrica “manchesteriana” de maó vist, de varies plantes i un sistema repetitiu de columnes de ferro fos, sinó que és una aportació autòctona dels arquitectes catalans formats a Barcelona. Es tracta de l'esforç de projectar des d'un llenguatge tardoneoclàssic primer i eclecticista després, els equipaments del segle XIX, que no són ni monuments –feina exclusiva dels arquitectes acadèmics- ni els habitatges i edificis secundaris i agraris –feina dels mestres d'obres. Es va tractar de trobar la manera de projectar fàbriques i recintes industrials, hospicis, hospitals i hospitals mentals, mercats i escorxadors, etc.

I tant important com això és deixar ben clar que a Can Ricart hi ha dos llenguatges totalment diferenciats: el tardoneoclassicisme de Josep Oriol i Bernadet i l'eclecticisme de Josep Fontseré.

Josep Oriol i Bernadet (1811-1860) es va formar a les Classe d'Arquitectura de la Junta de Comerç a la Llotja, amb Antoni Celles com a professor, va revalidar el seus estudis a Madrid el 1833, i era expert en geometria i dibuix lineal. Per aquestes raons adopta una fenestració d'arrel classicista i àulica en el primer edifici, en forma de T i amb fort caràcter representatiu, envers als camps de secà dels teixits: la imatge que durant dècades apareix com emblemàtica de Can Ricart.

Format dècades més tard, en un ensenyament més historicista i de lògica reproductiva i industrial, Josep Fontseré (1829-1897), que s'havia titulat com arquitecte el 1853, utilitzava recursos tecnològicament més avançats, amb estructures lleugeres de ferro fos, i estava ja lluny del neoclassicisme en que s'havien format els primers deixebles d'Antoni Celles, com Josep Casademunt, Francesc Daniel Molina i Casamajó, Francesc Vila, Josep Buxareu, Miquel Garriga i Roca, Antoni Rovira i Trías, Josep Oriol Mestres i Esplugues i Josep Oriol i Bernadet. Fontseré, format en la línia d'Elias Rogent, mestre d'Antoni Gaudí, va desenvolupar un llenguatge ornamental, basat en la tectònica dels materials i nodrit d'un obert repertori eclèctic.

Aquest diferència de dues grans fases és ben evident mirant els plànols de Barcelona en els que surt el Poble Nou a l'època: en ells predomina inicialment la forma en T aïllada, de la primera fase de Josep Oriol i Bernadet, primer entre camps i, de seguida, interferint dins de la homogeneïtzadora trama Cerdà, i després s'hi van veient els afegits que Josep Fontseré farà. Aquestes es realitzaran amb un altre tipus d'arquitectura, encara que es continuïn les naus: canvien els sistemes estructurals i canvia el llenguatge de les finestres.

Resumint les característiques contraposades de cada una de les parts a partir de la composició general i de les obertures, podem establir:

Josep Oriol i Bernadet:

1. Composició neoclàssica axial
2. Llenguatge lineal i geomètric procedent de la tradició classicista
3. Fenestració per inscripció recurrent a les formes bàsiques del quadrat o rectangle i del cercle. Hi podem trobar certes similituds amb el patró municipal de façanes per carrer Ferran de l'arquitecte municipal, el mestre d'obres Josep Mas i Vila
4. Èmfasi en l'emmarcament de les impostes a la manera de pilastres clàssiques.
5. Referències a coronacions àuliques, en forma de semicercle en els frontons.

Josep Fontseré i Mestres:

1. Composició eclecticisme i neomedieval, amb una lògica industrial per repetició
2. Nou llenguatge eclecticista de ressonàncies medievals que procedeix, sobretot, de la influència del “rumbogenstil” de Munic de les primeres dècades del segle XIX, destacant, com a la Universitat de Barcelona d'Elias Rogent, per elements medievalitzants afegits amb voluntat de referir-se als inicis del Renaixement
3. Fenestració per repetició, seguint una clara lògica de producció industrial
4. L'emmarcament de les finestres perd referències geomètriques i lineals per posar l'èmfasi en els elements ornamentals de la curvatura de l'arc superior, de l'ampit de la finestra i dels nusos de trobada d'aquest elements decoratius
5. Absència de cap element clàssic o àulic que remarqui eixos o frontons.

Podríem resumir que la composició d'Oriol i Bernadet és neoclassista, axial i embellidora i la de Fontseré i Mestres és neomedievalitzant, repetitiva i industrial. Aquesta diferenciació entre les dues parts de Can Ricart és visible comparant la façana oest i representativa del conjunt, la façana inicial àulica i classicista d'Oriol i Bernadet i els cossos afegits, amb elements medievals-renaixentistes de Fontseré. En algunes parts, la posterior intervenció de Fontseré es va fer sobre cossos projectats per Oriol i Bernadet.

En definitiva, és especialment important com la nova intervenció contemporània deixa ben clara aquesta diferència entre les dues fases fetes per arquitectes radicalment diferents, encara que en el resultat històric final de Can Ricart enllacin i entonin molt adequadament. Per tant, el projecte proposat per EMBT no solament situa l'entrada entre les dues parts històricament diferenciades si no que, en entrar al vestíbul de planta baixa es veurà clarament l'estructura murària de l'edifici originari projectat per Oriol i Bernadet.

2. Estructura i construcció. Recerca de tota la informació possible en relació a l'estructura i a la construcció, datant i valorant les característiques de cada un dels elements constructius de Can Ricart.

Es van enumerar els següents elements per a tenir un inventari que faciliti el seu reconeixement dins dels edificis.

2.1) Elements de l'estructura:

Caixa tancada de murs portants, en totes les naus.

- Capitells i pilars de ferro; es troben en les naus de 2 plantes. La nau de la façana principal (nau 1b i c) i de la Cereria Mas (naus 6a-c-d), fabricats per Bonshom i Lacoma, és una solució característica del primer període (1850-1860). Existeixen diverses solucions que es caracteritzen pels forats destinats al pas d'embarrats o les dels capitells asimètrics (nau 6d).

- Pilars d'obra amb arcs d'àmplia llum; tot i que la solució anterior és la predominant, en alguna de les primeres naus construïdes es troba aquesta tipologia (nau 6b). Aquests pilars suporten directament la coberta de bigues i un sostre de fusta.

- Bigues de fusta o metàl·liques; bigues de fusta treballades mitjançant una pletina de ferro.

- Coberta d'encavallada metàl·lica amb acabat de teula; en les naus d'una planta amb lluernari superior. En alguns casos amb xemeneies per a la ventilació de les naus. La teula va ser substituïda per Uralita en molts casos.

- Coberta de bigues de fusta; (nau 6b) No està a la vista ja que existeix un fals sostre també de fusta.

- Coberta plana; (nau 7) és la única coberta plana que es manté del conjunt d'aquests edificis.

- Forjats de bigues de fusta amb revoltos ceràmics i de formigó; (naus 1, 6a i 11c). Pertanyen a la primera etapa constructiva de l'edifici principal, realitzada per Josep Oriol i Bernadet.

- Forjats de volta de maó pla; (naus 6c-d) aquesta és una de les característiques estructurals d'altres fàbriques de l'època. Són posteriors que les anteriors, en aquest cas ja dirigides per l'arquitecte Josep Fontseré.

- Sota coberta; de bigues de fusta amb revoltos ceràmics (nau 1b)

- Altell amb bigues de fusta; (nau 6b).

- Subsòl amb volta de maó pla; (nau 11c)

2.2) Elements constructius:

Murs de paredat i fàbrica de maó; a totes les naus.

Obertures d'arc de mig punt i arc rebaixat; l'arc de mig punt és la solució més característica. Àmplies dimensions per afavorir l'entrada de llum.

Grans arcs; (nau 6a) obertures per a comunicar amb la nau lateral enderrocada.

Fals sostre pla de fusta; (nau 6b)

Paviments de peces ceràmiques amb rails de fusta; per a traslladar els vagons (es conserva en una nau longitudinal 1ra planta 6c y d)

2.3) Elements decoratius i de protecció:

Dels següents elements, hi ha diverses solucions que es conserven en les diferents façanes:

- Les reixes dels balcons i de les finestres.

- Els porticons de fusta i guies.

- Els elements de protecció solar.

- La barana de ferro de l'escala de la Torre del Rellotge (s'hauria de comprovar que encara es conserva).

3. Energia i producció. S'ha de posar èmfasi en evidenciar els processos d'obtenció d'energia i de producció del conjunt industrial per tal de no esborrar la memòria d'aquests espais del treball. Això es realitzarà amb el complement que implica haver mantingut en el carrer Bolívia les dues naus petites dedicades a màquina de vapor i a les calderes, que passaran a formar part del futur Museu del Treball situat a la antiga fàbrica Oliva Artés i dependent del Museu d'Història de la ciutat de Barcelona, i que serviran de centres d'interpretació.

3.1) Naus de producció d'energia

El nucli energètic ha sofert diverses modificacions al llarg dels anys. És important saber que en una primera etapa es trobava a prop de la ubicació on es conserva avui, però estava en una edificació enderrocada que coincideix amb l'angle entre les dues naus, principal i longitudinal (naus 1 y 6). Queden alguns testimonis en la façana actual que formaran part del Museu de la Casa de las Llençües.

- Sala de les màquines de vapor
- Sala de les calderes

3.2) Canalitzacions i possibles comunicacions

Relacionat amb la part energètica, ha d'existir un sistema subterrani de distribució d'aigua i evacuació, però no hi ha informació precisa, només aquells elements visibles des de la superfície.

- Pous de captació d'aigua.
- Canalització d'aigües (nau 1d, amb comporta de regulació)
- Distribució subterrània d'aigua; entre el pou o la xarxa de subministrament d'aigua i la sala de calderes.
- Túnel d'evacuació i transmissió de vapor cap a la xemeneia; en diferents seccions segons el procés productiu.

3.3) El procés de producció⁶ i les naus relacionades⁷

Poder relacionar els espais productius amb les funcions particulars que en cada un s'hi desenvolupaven ens permet reconstruir allò que avui forma part de la memòria constructiva de Can Ricart. Com s'ha citat anteriorment, la lògica constructiva va respondre a unes necessitats funcionals i possibilitats econòmiques on la reutilització de materials era molt comú.

Les funcions principals del procés d'estampació les podem trobar en el conjunt d'espais que estudiem. El blanqueig de les peces es realitzava en el gran exterior davant de l'edifici de la façana principal. Una vegada blanquejades les teles es guardaven. A la nau principal (nau1), estaven les màquines dedicades a l'estampació i processos complementaris on els pilars en planta baixa tenien la separació adequada per les dimensions de les màquines. A la nau longitudinal (nau 6), el químic realitzava les proves i fabricava els colors mentre les teles que ja estaven tenyides i estampades eren esteses en els espais de doble alçada. En la resta de les naus d'aquest edifici (naus de la Cereria) s'emmagatzemaven els diversos productes. Així ho indica la distribució dels pilars que tenen un mòdul inferior, tot i que sigui contradictòria la seva tipologia, la què alguns pilars semblen que hagin estat utilitzats pel pas d'embarats que distribuïnt l'energia a les màquines dedicades al procés d'estampació. El dibuixant i el gravador realitzaven el seu treball en la nau quadrada exempta (nau7), a on una vegada estaven gravats els cilindres es situaven en aquest gran dipòsit. D'aquí creuaven el gran pati del pou d'aigua cap a la nau principal per continuar el cercle del procés productiu.

- Despatx de la gerència (nau 6f - enderrocada)
- Despatx del director Químic (nau 6f - enderrocada); era un dels personatges clau juntament amb el dibuixant i el tècnic.
- Laboratori (nau 6f - enderrocada); Procés químic per a l'obtenció dels colors.
- Cuina de colors (nau 6a); elaboració dels colors i les proves.
- Magatzem de blanc (nau 1a); teles blanquejades.

⁶ Consulta a Assumpta Dangla, tècnica responsable del Museu de l'estampació de Premià de Mar

⁷ Ídem 4

- Poltres i tondoses (nau 1b); no es poden especificar però podria tenir relació amb el procés per a l'aplicació dels aprestos, tractament que s'aplicava per a fixar els colors.
- Màquines d'estampar (nau 1c); ocupaven un gran volum, en alguns casos podien arribar als 40 metres de llarg. Una vegada estampades les teles, la mateixa màquina disposava de la caixa d'assecamment.
- Sales de tenyit i rentat (nau 1d); depenen del color i del tipus de tela utilitzada una vegada estampada, el procés de la peça podia necessitar sals, rentat o altres processos per a fixar i mantenir el color.
- Esteses d'oxidació (naus 6b i 6d); estenedors interiors per a l'assecamment de les peces una vegada estampades.
- Magatzem de drogues dipòsit (naus 6c); les utilitzades en els processos d'obtenció de color i altres.
- Dipòsit de carbó (nau 6e enderrocada); per a la producció d'energia de vapor.
- El gran dipòsit de cilindres i gravats (nau 7); elements principals en el disseny de l'estampació. Cada cilindre és un disseny obtingut mitjançant un gravat previ. En aquest cas estaven fets de coure. El cilindre permet un disseny amb línies contínues.
- Màquina de gravar (nau 7); en general no utilitzen energia de vapor. El gravat de cilindres es realitzava en la mateixa fàbrica, això demostra la seva dimensió. En fàbriques petites es terceritzava. Una vegada gravats els cilindres, es passaven a les màquines d'estampar.
- Gravadors a mà (nau 7); personal dedicat al gravat.
- Dibuxant (nau 7); en alguns casos el dibuxant i el gravador eren la mateixa persona encarregada del disseny dels gravats.

B) En relació a la producció

4. Maquinària i producció tèxtil. Recuperació de la memòria i elements de la maquinària utilitzada a l'antiga fàbrica tèxtil de Can Ricart Visibilització dels productes focalitzant en els dissenys d'estampats, les teles produïdes, els patrons i els dibuixos.

Des de 1853 fins el 1900 Can Ricart era el vuitè productor mundial d'estampats, tints i blanqueig. En escrits de l'època⁸ destaquen el taller de gravadors i el dipòsit de cilindres.

Els dissenys característics de l'època eren les reinterpretacions de les tradicionals Indianes (flors amb tronc serpentejant, pinyes, magranes, entre d'altres), els "cachimir" i després els "jacquard". En alguns fabricants s'observa la influència de la cultura japonesa en el disseny dels estampats. La utilització dels cilindres en l'estampació va permetre realitzar dissenys amb línies i motius continus.

Els colors blaus, violetes, roses, grocs i marrons eren obtinguts mitjançant els tints naturals. El 1856, a causa de la producció mitjançant processos sintètics, s'obre l'espectre de colors i efectes brillants.

Els teixits de cotó estampats Ricart destacaven per les seves textures i sobre tot pels seus colors (com els vermells, violetes i roses i/o blaus)⁹. Va ser una de les primeres en tenir màquines de diversos cilindres que donaven la possibilitat de dissenys amb

més colors. Els motius no eren rellevants, es podien semblar als de l'Espanya industrial¹⁰, la seva competència contemporània. Es dedicava principalment a produir peces per a estampats de vestits femenins.

4.1) Elements de la maquinària: Transmissions i d'altres

Es conserven molts elements tècnics relacionats amb la producció d'estampats, principalment, en la nau principal (nau 1) i la de la Cereria (nau 6c i d). A causa del seu deteriorament, hauria de verificar-se segons el seu estat actual a l'interior dels edificis.

- Telers amb politges i embarrats de coure (naus 6)
- Pilars adaptats als embarrats (diverses naus)
- Rodes d'embarrats (fixats a les parets de la nau 1a i 1d)
- Derivacions de la sèquia

⁸ Dada extreta del document produït per Montserrat Villaverde per a 22@.

⁹ Entrevista Montserrat Villaverde. I també CABANA, Francesc. *Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya*. Vol. 2. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993.

¹⁰ Veure també: *L'Estampació tèxtil a Catalunya*. Ponsa: art, disseny i indústria. ED. Clavell cultural, Premià de mar, 2008.

- Dipòsits de tractament de teixits
- Vies per al trasllat de mercaderies interiors (en la planta superior de la nau 6c-d)
- Corretges de transmissió
- Piques amb rodets de fusta d'instal·lacions de tint (nau 1d)

C) En relació a l'espai públic

5. Espais públics. Anàlisis dels jardins històrics de Can Ricart. La fàbrica i la natura. La seva composició. Arbres, plantes i aigua. La plaça i el carrer del Marquès de Santa Isabel.

La relació entre els espais exteriors i els edificis respon principalment a una necessitat productiva i en segon lloc a un significat representatiu.

La possibilitat de disposar dels recursos naturals necessaris, com l'aigua a través de la xarxa comtal i amplis espais verd assolellats, a més a més dels factors econòmics, va determinar l'elecció d'aquesta zona agrària de la ciutat per a la implantació d'una fàbrica com Can Ricart, dedicada a l'estampació.

L'aspecte representatiu s'evidencia pel delicat disseny dels jardins d'accés. Els accessos al recinte i els seus patis corresponents eren inicialment dos i estaven jerarquitzats: l'accés representatiu i l'accés dels treballadors i serveis. Aquest últim és l'actual accés pel carrer Marquès de Santa Isabel i el primer s'ha anat desdibuixant amb el temps, ja que només ha sobreviscut una palmera.

El gran espai exterior davant de la façana considerada actualment la principal, corresponia a la zona productiva del blanqueig, que requeria gran superfície horitzontal sota el sol.

L'accés representatiu amb un passeig de palmeres i jardins afrancesats era perpendicular a aquest espai, quedant l'entrada principal a la nau per la façana menor. La imatge representativa dels gravats de l'època mostra el recinte des de la façana longitudinal de la nau principal, que també coincideix amb l'amplia zona de blanqueig, per tant la fàbrica també tenia bona reputació¹¹. En aquest sentit, una hipòtesis¹² és que el fet que els gravats i els dibuixos de l'època mostren sempre aquesta façana com la principal podria estar més relacionat amb la importància del blanqueig en la producció i el prestigi de la fàbrica que amb el seu accés principal.

Segons una descripció bibliogràfica¹³ de 1867 els jardins de la fàbrica Ricart estaven formats per "*Frondosas alamedas de magníficos plátanos y eucaliptos*"..."*deliciosas huertas con bosques de naranjos y rosales*". Era molt comú considerar aquests espais com un lloc de passeig fora de la ciutat.

Un altre dels espais amb vegetació que apareixen en els dibuixos de l'època¹⁴ és el pati on es troben el pou d'aigua, el qual estava rodejat d'una quadricula de plàtans dels quals avui no en queda ni rastre. En canvi, si s'observen els arbres en relació a la construcció pertanyent a la casa del majordom i a la plaça de l'accés de servei amb diversos plàtans que fan ombra.

5.1) Característiques i particularitats¹⁵:

- Jardins afrancesats com en les cases burgeses de l'època. Simètric i compostat per grans quadres, coherent amb el neoclassicisme.
- Figura en una guia de l'època (1888) com un dels jardins més bonics
- Forma un 42% del recinte en relació al que està construït l'any 1888
- Es tracta d'un dels primers jardins associats a una fàbrica del qual es té referència.
- I és un dels primers del pla de Barcelona no associat a una explotació agrària.
- La seva raó va ser respondre a allò ornamental i a la idea de prestigi que atorgava un jardí, concepte que van adoptar els industrials i empresaris emergents de l'època.
- El seu autor, Josep Fontseré, autor del Parc de la Ciutadella, va ser un arquitecte sensible i compromès amb la jardineria, posant especial èmfasi en el disseny de les diferents jardins de Can Ricart.

¹¹ Ídem 4

¹² Elaboració pròpia

¹³ CABANA, Francesc. *Fàbriques i empresaris. Els protagonistes de la revolució industrial a Catalunya*. Vol. 2. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1993.

¹⁴ Ídem 4 (de fitxa 25)

¹⁵ Ídem 14

- No es situa a l'entrada de la fàbrica, tal com generalment es feia. Està situat en un lateral amb relació amb la casa principal. Per tant, la “presentació” de la fàbrica no és gens convencional, i tal com s’ha dit, és diferent la façana representativa, per exemple a la vista de Castelucho, orientada vers el prat per assecar les peces, que la situació dels jardins representatius que donen accés a la fàbrica de Can Ricart per una façana lateral.

PART II: 12 RECOMANACIONS PER A LA INTERVENCIÓ ARQUITECTÒNICA A CAN RICART

1. L’esperit de la fàbrica

Es pot qüestionar un projecte estrictament conservacionista amb l’argument que no hi ha uns valors rellevants estructurals o constructius, pel fet que manca una voluntat d’innovació tècnica a Can Ricart. El que s’ha de valorar és el conjunt en quant a l’activitat desenvolupada i la seva relació entre espais lliures i construïts. En visitar la futura Casa de les Llengües s’ha de percebre la història productiva de Can Ricart, l’estampació de teixits. S’ha d’intervenir tenint en compte les sensacions, els colors i les textures que generen els edificis, i el valor dels espais exteriors. Cal posar èmfasis en el llenguatge neoclàssic propi del conjunt, elaborat per dos arquitectes, Josep Oriol i Bernadet i Josep Fontseré i Mestres, que havien estudiat a la Classe d’Arquitectura de la Llotja, seguint el mestratge d’Antoni Celles; un llenguatge neoclàssic molt auster, expressat en la repetició d’un repertori propi d’obertures, cornises i frontons.

Disposant al màxim d’informació és lícit reconstruir Can Ricart: la primera fàbrica tèxtil instal·lada a Sant Martí; i això ha de quedar palès quan s’estigui en el recinte, amb el possible espai dedicat a centre d’interpretació. S’ha de mantenir “l’esperit” del que va ser, expressat per exemple en, les columnes de ferro, les bigues de fusta, les voltes de maó, les façanes, alguns elements representatius de la producció, com els embarrats o alguna màquina. No cal ser literal, ja que es pot donar el cas de no disposar de tota la informació, però sí que es pot ser exemplificador. En el cas de les columnes de ferro, és important que es mantinguin a la vista, no com en altres casos com la intervenció a Can Fabra i Coats, a la que es van tapar per incompatibilitat amb la normativa d’incendis. Segurament el més difícil de mantenir i aprovar seran les bigues de fusta.

2. El valor dels elements constructius

En principi, no hi ha un valor rellevant a nivell estructural ni constructiu de les parts pel que fa a l’experimentació tecnològica, ja que no existeix un avenç respecte el que s’estava fent en aquell moment en arquitectura industrial. És en les solucions particulars on predomina l’economia per sobre el disseny del conjunt.

Tot i tenint en compte això, es podria interpretar aquesta característica com una virtut que cal aprofitar, per exemple, posant èmfasi en el mostrar de diferents solucions estructurals que es presenten segons les necessitats de producció i econòmiques del moment.

Com tot edifici productiu, va formar part d’un procés progressiu viu que es va anar adaptant a les necessitats del moment, fins el dia d’avui. La idea de conjunt preval per sobre dels elements particulars. I el projecte d’intervenció ha de seguir la mateixa lògica que ha seguit a la història; aprofitar, refer, eixamplar, afegir, seguint sempre les preexistències i traces.

3. Elements estructurals

Es considera que la intervenció ha de ser el més didàctica possible per a explicar la lògica estructural de cada nau. En aquest sentit, s’han anat aclarint les relacions entre el sistema estructural i el sistema productiu. Es considera que la funcionalitat i la estabilitat del conjunt rehabilitat està per sobre de qüestions de restauració filològica i, per tant, alguns elements estructurals es poden modificar o traslladar. De tota manera, cal posar èmfasi en que, en definitiva, en la definició de l’espai fabril el fet més definitori és la presència de les fileres de columnes.

4. Façana principal

Tenint en compte que la façana longitudinal de la nau principal, la nau 1, no era la façana principal d’accés, la qual estava al lateral davant al jardí, es podria acceptar la proposta d’intervenció d’EMBT superant, en part, el llenguatge original neoclàssic, amb el tractament que es proposa d’algunes de les obertures d’aquesta nau. Hem de tenir en compte, també, que amb el maltractament que ha sofert els últims temps aquesta façana és molt difícil refer-lo tal com era amb rigor i adequació.

5. Sobre els tractament de les noves façanes exteriors que havien estat interiors

El fet que ha succeït en el carrer Bolívia, en eliminar crujies construïdes posteriorment ha deixat a la vista una molt interessant façana interior de la primera sala de la màquina de vapor, ha de quedar ben pales en la intervenció. En aquest sentit no és negatiu que un interior passi a ser exterior o que un exterior passi a ser un interior, per exemple, darrera d'una nova façana de vidre. Està bé que el nou projecte estableixi noves relacions entre exterior i interior, seguint les aportacions de les avantguardes modernes. Per tant, caldria consolidar els interiors arqueològics, que pertanyien a la primera sala de la màquina de vapor i que ara s'han convertit en exteriors, posant-hi molt èmfasi en el projecte. En aquest sentit, caldria mantenir la pervivència de la façana de dues altures que dóna a la nau 1d, d'una sola altura, com a testimoni de l'espai original.

6. Les cobertes

Com a conseqüència del mal estat de la major part de les cobertes dels edificis que s'han de rehabilitar, així com de gran part de les encavallades metàl·liques que les sustenten, es considera raonable que les estructures i les cobertes es facin de nou, sobretot en les dues naus cremades i al dipòsit de cilindres. En aquest sentit, és clau establir de partida quines naus tenen la coberta en bones condicions i cal restaurar-les, i quines han quedat molt malmeses, especialment arrel dels incendis, i s'ha de fer de nou.

En el cas que es consideri possible, pel seu estat de conservació, per les necessitats del nou ús i per les seves estructures, alguna de les cobertes podria mantenir-se, restaurant-se com a mostra de les originals. Es podria estudiar els casos de les cobertes de les naus 1a-b i 6d-c, que, en principi, semblen ser les que millor es troben.

En el cas que estiguin molt malmeses – com en els naus 1c-1d, 6a i 7 – , caldrà realitzar unes encavallades noves similars a les històriques i realitzar la coberta nova, aconseguint les actuals normatives d'aïllament, amb un acabat exterior que, en alguna part pot ser singular, per exemple, amb ceràmica transparent o de colors.

En qualsevol cas, és possible refer les cobertes de manera fidel a com eren històricament, utilitzant el recurs formal i tècnic d'introduir alguns lluernaris que continuïn la inclinació de les cobertes.

7. La planta subsòl

És interessant tenir en compte les relacions existents entre els edificis com a conseqüència del sistema energètic de producció. Si bé fins el moment no podem precisar exactament on es troben les canalitzacions, caldria tenir-les en compte en el moment que es comenci amb les obres, en cas de que es fessin visibles. Aquesta informació ens podria donar un gràfic de la planta subsòl en relació als fluxos energètics, com un altre estrat de l'edifici que podria ser reinterpretat dins del nou projecte en els paviments de planta baixa, per exemple.

8. En relació a l'escala de la torre del rellotge i el pinacle

És adequat projectar un nou ús lúdic i representatiu de la torre del rellotge, fent-la més accessible i convertint-la en mirador visitable des del que contemplar tot el conjunt. En aquest sentit no és necessari conservar l'escala existent i és possible instal·lar-hi un ascensor o muntacàrregues pels visitants, sempre que, per condicions de seguretat, es mantingués una escala d'incendis. És curiós destacar que en altres fàbriques amb diverses plantes i que també disposaven d'una torre similar, aquesta tenia la funció de muntacàrregues (Veure CORREDOR-MATHEOS, J. i MONTANER, J.M. *Arquitectura industrial a Catalunya, del 1732 al 1929*. Caixa de Barcelona, 1984).

Una altra proposta interessant a tenir en compte amb la torre del rellotge és la realització d'una reinterpretació del pinacle lleuger de ferro que la identificava en la seva època. Aquesta seria una oportunitat de recuperar l'escala del conjunt, considerant que hauria de resistir a la volumetria abusiva dels nous edificis, de gran volum i alçada, que es construïran en el seu entorn més pròxim.

9. Revisar el sentit productiu i històric dels nous espais

Seria molt inspirador, per a poder recuperar l'esperit o el sentit del que s'ha parlat, incorporar la memòria de les activitats productives de cada espai: en aquest sentit, algunes naus han tingut un destí ben característic que podria plasmar-se en el tractament dels espais de la Casa de les Llengües. Per exemple, la nau 1 o principal estava dedicada a l'estampació; la nau 6a es dedicà a la creació del color; els estenedors a la doble alçada estava a la nau 6b; i el treball de disseny i gravat

juntament amb el magatzem dels cilindres es feia a la nau 7, exempta. Tot això pot trobar expressió en els interiors de la sala corresponents: materials, textures, objectes, colors...

És molt important que amb la nova intervenció es mantingui les lògiques estructurals i espacials de cada una de les naus, posant èmfasi en la diferenciació de cadascuna – que era d'èpoques diferents i tenia funcions diferents – i no barrejant els nous programes de manera híbrida, dissolvent o confonent el caràcter de cada part.

10. Relacions amb l'espai lliure

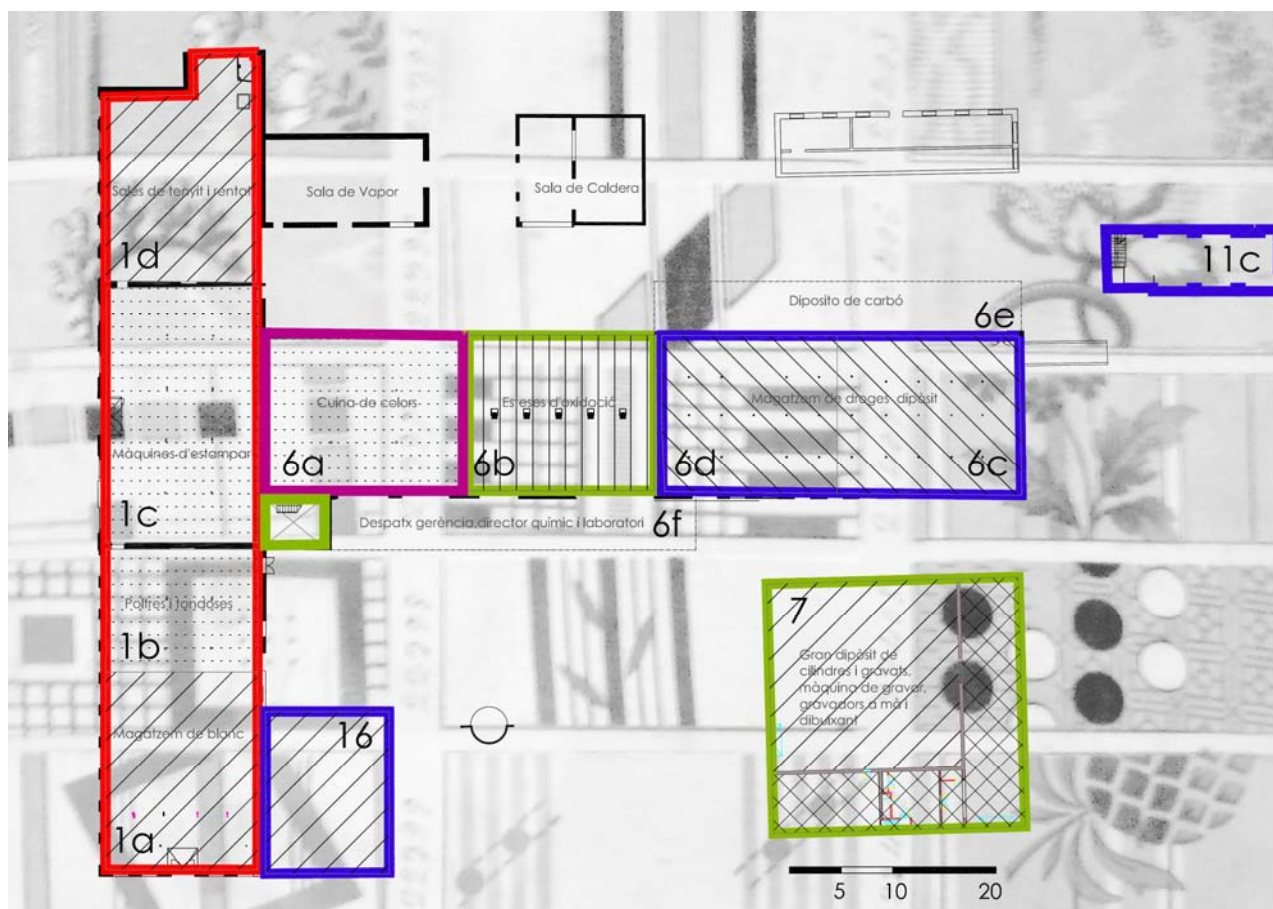
Cal posar especial èmfasi en visibilitzar les característiques dels antics espais lliures: la gran esplanada davant de la fàbrica per al assecat dels teixits, el jardí projectat per Josep Fontseré, i tot el sistema de carrers i places a l'interior del conjunt.

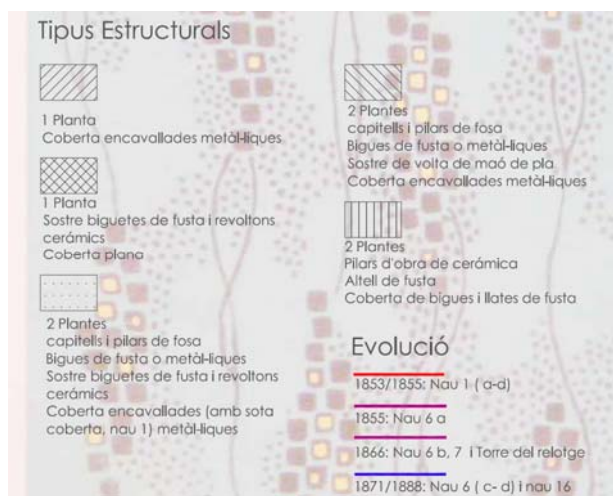
I aquests espais públics s'haurien de mostrar relacionats amb la producció dels estampats: les peces de teles, el gran espai de blanqueig davant de la nau principal; i la nau exempta amb els cilindres ja gravats cap a la zona dels estampats.

Pel que fa als jardins, és primordial conservar la única palmera que queda del jardí inicial, afegint-hi, fins i tot, una incipient trama en l'espai públic que la expliqui i la contextualitzi en el traçat antic.

11. En relació a l'edifici 11c, incorporat al projecte després de la presentació del Pla Especial Urbanístic de Can Ricart

Com que aquest és un edifici auxiliar, que a més a més ha quedat aïllat quan abans estava entre mitgeres, i tenint en compte que és un edifici molt cec i amb uns nivells diferents dels del carrer del Marquès de Santa Isabel, és lícit fer en aquest edifici, de menor valor patrimonial i menys representatiu dins del sistema productiu, una intervenció més radical que el tracti com a ruïna o vestigi i que introdueixi noves obertures i accessos de forma clarament contemporània.

MD 3. DESCRIPCIÓ DEL PROJECTE

MD 3.01 DESCRIPCIÓ GENERAL

1. Memoria conceptual: decisions de patrimoni

El punt bàsic de partida és la conservació i revitalització d'una bona part del conjunt industrial a concurs, un patrimoni arquitectònic valuós, introduint una nova intervenció, tal com s'ha anant fent sempre amb l'arquitectura industrial. S'intervé en un espai que ja ha estat habitat, que ha estat lloc de treball durant més de 150 anys i que té una memòria que es vol transmetre.

En una intervenció arquitectònica en conjunts patrimonial són tots els temps els que conflueixen, sense cap distància.

El projecte ha partir de la voluntat i de l'experiència d'aprendre d'ell, de deixar que ens vagi parlant, que tot allò que ha sobreviscut d'ell ens inspire, des de l'estructura tipològica fins a petits detalls de la memòria, objectes trobats o grafittis.

Es tracta, en definitiva, de treure el màxim partir de la qualitat compositiva, formal i històrica de l'arquitectura existent, implementant-la amb tots els espais oberts i tancats, els serveis i instal·lacions necessaris per a un edifici públic contemporani.

2. Relacions amb la història i amb l'entorn

El projecte proposa nodrir de qualitat als espais públics que el conjunt industrial ja té i que cal reforçar, de manera que l'espai públic és l'antesala de l'edifici públic. Tota renovació arquitectònica comporta renovar l'àrea que l'envolta. Es parteix, doncs, de la qualitat de l'espai públic.

En aquest sentit es detecta que a l'entorn sorgeixen fluxos segons dos morfologies o teixits urbans: el que aflora de la memòria agrària del lloc i que pot continuar el parc Central projectat per Jean Nouvel, i la que té a veure amb el traçat rectilini de l'Eixample Cerdà, que pocs anys després de la creació de Can Ricart va incloure el conjunt fabril en el trama Cerdà.

3. Adequació al programa funcional

El programa proposat per la casa de les Llengües es distribueix per les diferents naus/edificis que componen el conjunt assignat al Museu.

Els espais expositius ocupen pràcticament tot l'antic espai de les primeres naus industrials i les sales polivalents lligades a les exposicions es situen al nivell superior.

El gran vestíbul d'accés, en el punt d'articulació dels dos edificis històrics, és un espai emblemàtic en el que s'han fet unes incisions –a la manera de Gordon Matta-Clark- que posen èmfasi en el tipus d'intervenció contemporànies i que manté però que també fa talls i obertures i que també afegeix cossos allí a on és necessari. Aquesta entrada connecta el passatge amb la plaça. Al costat de l'entrada es situa la cafeteria, restaurant i la botiga.

La biblioteca del conjunt de La casa de les Llengües esta situada a part nord de l' edifici original, però separada de la resta del edifici per l' obertura del nou passatge del carrer Bolívia.

La zona d' administració i direcció es situa a l' edifici que queda entre el passatge del Marques de Santa Isabel i el carrer Espronceda. Aquest edifici està connectat a la nau principal per un pont a nivell de planta pis i es aquí on es situen les sales de reunions principals.

Les oficines per projectes Externs estan situats a la planta baixa de la nau més propera a l' edifici d' administració, però té un accés i funcionament independent de la resta.

Els magatzems necessaris i les sales específiques per instal·lacions i manteniment es situen en planta soterrani.

4. Accessibilitat

La gran decisió en relació a la Casa de les Llengües és el seu accés. Can Ricart ha sobreviscut, primer, en el mig d'una àrea rural, després dins d'una àrea industrial de la qual va ser pionera, més tard va quedar voltat per edificis d'habitatges seguint el traçat Cerdà i ara en una àrea de remodelació del 22@.

Per això l'accés a la Casa de les Llengües es produeix posant èmfasi en el seu caràcter de centralitat, de confluències.

Al mateix temps, es té en compte la història recent del conjunt, el seus punts de màxima tensió, que es produeixen al costat de la torre, emblema del conjunt, i en el punt d'articulació dels dos grans cossos del conjunt: la part inicial projectada per Josep Oriol i Bernadet i la primera ampliació amb un cos perpendicular, projectada per Josep Fontseré.

Ha estat en aquest punt d'articulació a on es va produir l' incendi que va destruir una part del conjunt i va fer desaparèixer una part dels forjats i de les cobertes.

És precisament aquí a on es proposa estratègicament la gran obertura de l'edifici, a on situen els accessos, refent la part malmesa del conjunt.

5. El passatge i la plaça

Els espais públic al voltant d'aquestes dues naus de Can Ricart es conformen en un passatge i una plaça.

El passatge connecta amb el carrer fabril del Marques de Santa Isabel i resulta com a carrer peatonal que apareix en els buits que deixen els diversos annexes –com la petita nau del sistema energètic- que es proposa conservar. El cos afegit de forma corba en planta i secció és el que ajuda a configurar el caràcter urbà i domèstic del passatge, amb vegetació i un pòrtic continu. El passatge condueix a l'entrada principal, que es forma com una façana nova de vidre, modulada, en la part que l'edifici antic s'ha tallat.

La plaça queda conformada per les relacions entre les diferents façanes de les naus que la defineixen i la pèrgola que lliga el vestíbul principal amb l' auditori.

6. Sales d'exposicions i espais polivalents del Museu de la casa de les Llengües

Les sales d'exposicions es situen en l'espai més noble de tot el conjunt, en les antigues naus fabrils. El cos orgànic afegit a la façana nord-oest permet una àrea de descans, una àrea addicional d'exposicions i, sobre tot, un gran recorregut entre nivells que permet redescobrir tant l' edifici com l' entorn .

7. Racionalitat tècnica i econòmica de la proposta

El projecte aprofita la major part de les parts i elements estructurals del conjunt, introduint les millores i ampliacions necessàries i imprescindibles. En aquest sentit es minimitzen les afectacions, s'optimitza el paràmetre cost/qualitat de la proposta i s'optimitzen les despeses de manteniment.

La major part de l'estructura històrica es refà i queda a la vista. En el cas de les encavallades de fusta de la part que es perfora per a fer-hi els accessos i el gran vestíbul, aquestes es consoliden i es situen en una posició invertida, per a generar un forjat pla i deixar vista l'encavallada a l'inrevés.

8. Eficiència energètica i sostenibilitat mediambiental

La conservació i revitalització d'un patrimoni arquitectònic i urbà es la primera i més decisiva mesura envers a la sostenibilitat.

Està prevista l'eficiència energètica de res instal·lacions, amb el recurs a tot tipus de dispositius d'estalvi d'energia – il·luminació que s'activa per la presència humana.- i dispositius d'estalvi d'aigua.

En tota la proposta es potencia la ventilació natural creuada, tal com es donava en l'edifici originari.

La presència de vegetació tant a la plaça com a la façana nord-oest permetrà mantenir la humitat i temperatures més agradable

MD 3.03 RELACIÓ DE SUPERFÍCIES

Quadre Resum superfícies totals.

	Útil	Construït
Soterrani	825m ²	942m ²
Planta baixa	2880m ²	3550m ²
Planta pis	2638m ²	2962m ²
Planta 2	84m ²	111m ²

Total sota rasant	825m ²	942m ²
Total sobre rasant	5602m ²	6623m ²
Total	6427m ²	7565m ²